

DRUŽINA IN VZGOJNI STILI

Družina je skupina, ki je za vsakega človeka najpomembnejša, saj jo tako ali drugače vsakdo nosi v sebi - v obliki ponotranjenih družinskih sporočil in REFERENTNEGA OKVIRA.

Referentni okvir je nekakšen notranji načrt, konstrukt, ki ga ljudje oblikujemo v otroštvu ob interakciji s starši. Daje nam smernice, kako ravnati, čustvovati, razmišljati, komunicirati, celo kako zaznavati druge, svet in sebe. V družini lahko že v otroštvu izoblikujemo štiri temeljne (ekstencialne) naravnosti, in sicer glede na to, ali imamo do drugih in do sebe pozitivno ali negativno naravnost.

Vsaka družina bi morala izpolnjevati tri vrste nalog: temeljne (hrana, zaščita čustvena podpora, ljubezen in razumevanje), razvojne (vsestranska rast) in prilagoditvene (družina naj bi delovala kot blažilec in uravnalec stresnih dogodkov). Vse osnovne značilnosti se kažejo tudi v stilih vzgoje.

Vzgojne stile večina raziskovalcev povezuje s tem, kako starši nadzorujejo vedenje otrok in kako postavljajo pravila v družini (starševanje = parenting).

AVTORITARNA VZGOJA

Avtoritarna vzgoja je tista, ki je osnovana na podrejanju staršem. Pri takšni vzgoji so v ospredju zahteve staršev in pričakuje se, da jih bo otrok izpolnjeval- včasih celo brez spraševanja in kritične presoje v lastno škodo.

Najpogostejše posledice izredno avtoritarne vzgoje so:

- Otrok se že zelo zgodaj začne upirati staršem ter tam, kjer lahko uveljavlja podoben stil vedenja, kot ga uporabljajo starši (podreja si druge).
- Postaja pretirano prilagodljiv, ne upošteva več svojih lastnih želja in potreb, vedno znova hoče ustreziti drugim.
- Fizično in psihično izživljanje nad šibkejšimi (le tako lahko dobi potrditev o lastni moči).

POPUSTLJIVA VZGOJA

Pri takšni vzgoji je otroku dopuščeno vse, skorajda brez vsakih omejitev. Celotako, ko so neke meje in zahteve postavljene, jih otroci pogosto brez sankcij kršijo in spreminjajo skladno s svojimi potrebami. Omejitev torej ni, ali pa starši pri njih ne vztrajajo, tako lahko tudi, kadar so postavljene, nimajo za otroka nobenega pravega pomena.

Rezultat takšne vzgoje je lahko otrok, ki je pretirano »razvajen«, nesocialen, včasih celo antisocialen. Njegova smernica v življenju je v brezmejnem zadovoljevanju lastnih potreb, pogosto na škodo drugih. V resničnem svetu ima tak otrok veliko konfliktov.

DEMOKRATIČNA VZGOJA

V demokratični vzgoji prevladujejo vrednote, ki se navezujejo na enakost, svobodo in hkrati na odgovornost. Za ohranjanje tah vrednot družina izbira pravo ravnotežje med popustljivostjo in elementi avtoritarnosti. Vsakdo ima pravico do kakršne koli potrebe, vendar mora izbrati pravi način zadovoljevanja teh potreb. Meje so postavljene smiselno in utemeljeno, vendar ne ponižujoče.

Staši vztrajajo pri tem, da otrok meje spoštuje. Meje se spreminjajo glede na otrokovo razvitost, zrelost, sposobnosti, samostojnosti...

Vzgoja ne temelji na podrejanju, temveč predvsem na dogovarjanju. Po dogovoru otrok in starš spoštujeta dogovor.

KAOTIČNA VZGOJA

V sodobnih teorijah vzgoje ugotavljajo, da je najbolj neučinkovit in celo škodljiv stil vzgoje. V kaotični vzgoji se pojavlja cel spekter vzgojnih stilov: od avtoritarne do popustljive, vendar se ti pojavljajo konsistentno nekonsistentno (stalno nestalno).

V vzgojnem stilu staršev ni prav nobene stalnice, da otrok nima nobene prave orientacije, kaj naj bi počel in česa ne. Nekaj, kar je v nekem trenutku dovoljeno, morda celo spodbujano, je lahko že v naslednjem trenutku kaznovano.

Včasih tak stil uporabljata starša zaradi npr.: alokohlizma, drog, lastni nerešeni konflikti, osebnostne motnje ipd.

Otrok poskuša sam najti usmeritve in stalnost, ki je od staršev ne dobi: včasih je to zatekanje v bolezen, umik vaze, disocialno vedenje...

VZGOJNA BREZBRIŽNOST

Brezbrižnost ali nevpletenost in zanemarjanje, ki se pojavljajo, kadar starši niso sposobni ali ne znajo vzpostavljati čustvenega odnosa s svojim otrokom.